

УДК 796.06/340.143"313"

МИРГОРОД Д. О., КОЛОМІЙЦЕВА О. Е.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стан та перспективи удосконалення системи фізичного виховання правознавців

Анотація. Мета: вивчення стану та визначення перспектив удосконалення системи фізичного виховання у вищих юридичних навчальних закладах. **Матеріал і методи:** для здійснення досліджень використовувалися методи: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, педагогічні спостереження, метод експертної оцінки. **Результати:** доведено, що для кожної юридичної спеціалізації існує тільки один оптимальний системоутворюючий чинник, який забезпечує максимальну та надійну реалізацію завдань професійної діяльності у визначений відрізок часу. Так, системоутворюючим чинником функціональної системи професійної діяльності юристів для правоохоронних органів МВС України виступає кінцевий результат, який є різним для специфічної професійної діяльності. **Висновки:** удосконалення процесу підготовки майбутніх правознавців правоохоронного напрямку діяльності має відбуватися шляхом розробки комплексної системи фізичного виховання з диференційованим підходом до юридичного фаху та використанням сучасних технічних засобів навчання. Дана технологія навчання, на наш погляд, дозволить значно скоротити терміни соціально-психологічної і фізичної адаптації студентів до особливостей навчання у виші та специфіки професійної діяльності.

Ключові слова: студенти, юридичний напрямок підготовки, фізичне виховання, диференційований підхід.

Вступ. Сучасна професійна діяльність фахівців з юриспруденції дуже багатогранна й багатоаспектна, що ставить жорсткі вимоги до рівня їх професійної підготовки та професійно важливих якостей. З одного боку, це обумовлено різноманітністю юридичних спеціальностей, зокрема правоохоронного напрямку діяльності, а з іншого – ускладненням соціально-політичної ситуації у країні. Отже, кожного разу, у кожному окремому випадку чи ситуації перевіряється професіоналізм юриста. Проте не кожен справляється та витримує великі напруження, трапляються випадки «професійного вигорання». Таким чином, сучасне суспільство потребує більш якісної та поглибленої підготовки майбутнього спеціаліста-правознавця.

Окрема юридична спеціалізація (слідчий, суддя, прокурор, нотаріус, адвокат) висуває до претендента специфічні вимоги. Отже, кожен з них повинний оволодіти автономними та лише цієї сфері діяльності навичками та вміннями. Так, для юристів правоохоронного напрямку діяльності (слідчий, оперуповноважений карного розшуку, служби безпеки, податкової та митної міліції, військових юристів) принципове значення має фахова придатність до обраного виду професії, тобто відповідність фізичних, психічних, інтелектуальних та моральних якостей особи об'єктивним вимогам професії [2]. Це свідчить про необхідність диференційованого підходу до підготовки майбутніх юристів, з урахуванням сфери прикладання їх праці, особливо на етапі вищої освіти.

Наявна соціально-економічна та політична ситуація у країні значним чином впливає на традиційну систему фізичної підготовки працівників правоохоронних органів МВС України та передбачає їх високу готовність до виконання професійної діяльності. Але на сьогодні почастішали випадки травмувань та загибелі правоохоронців. Безсумнівно, що недостатній рівень загальної та спеціальної фізичної підготовки юристів правоохоронних органів заважає їм ефективно виконувати свої професійні обов'язки.

Аналіз науково-методичної літератури та практи-

[dx.doi.org/10.15391/sns.v.2015-2.024](https://doi.org/10.15391/sns.v.2015-2.024)

© МИРГОРОД Д. О., КОЛОМІЙЦЕВА О. Е. 2015

ка стверджують про необхідність суттєвого перегляду постановки фізичного виховання в освітніх закладах України, зокрема у вищих юридичних навчальних закладах. Проблеми удосконалення змісту, форм і методів фізичного виховання та професійно-прикладної фізичної підготовки присвячені роботи багатьох авторів [4; 6; 7; 10]. Водночас дані досліджень носять частково розрізнений характер, а також не враховують психофізіологічних основ рухової діяльності.

На наш погляд, системне дослідження цієї проблеми має відбуватися на основі розробки функціональної системи підготовки майбутніх юристів з урахуванням специфічних ознак їх професійної діяльності. До її фундаменту слід закласти основні положення теорії функціональних систем П. К. Анохіна [1].

Вищевикладене вказує на актуальність зазначеної проблеми, що й обумовило вибір теми дослідження.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося відповідно до ініціативної теми НДР на 2011–2015 рр. кафедр фізичного виховання № 1 та № 3 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, а також відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2013–2015 рр. за темою «Вдосконалення процесу фізичного виховання в начальних закладах різного профілю».

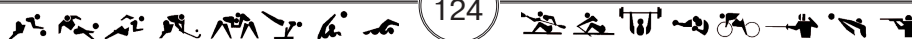
Мета дослідження полягає у вивченні стану та визначенні перспектив удосконалення системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах (на прикладі вищих юридичних навчальних закладів).

Відповідно до мети дослідження були поставлені наступні **завдання**:

1. Проаналізувати зміст системи фізичного виховання у вищих юридичних навчальних закладах.
2. Визначити шляхи удосконалення процесу фізичного виховання у системі вищої юридичної освіти.

Матеріал і методи дослідження. Для вирішення завдань дослідження використовувалися наступні методи: метод аналізу науково-методичної літератури, педагогічні спостереження, метод експертної оцінки.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз нормативно-правових документів щодо основ

організації, розвитку та управління фізичною культурою і спортом в Україні, а саме Законів України «Про фізичну культуру і спорт», «Про освіту», «Про вищу освіту» [3], а також Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах № 4 від 11.01.2006 р. свідчить про те, що фізичне виховання студентів виступає як невід'ємна частина вищої гуманітарної освіти та регламентується базовою навчальною програмою. Ця програма визначає мінімальний обов'язковий рівень рухового режиму та фізичної підготовленості студентів на всіх етапах навчання.

У свою чергу, у відповідності до «Державних вимог щодо навчальних програм із фізичного виховання в системі освіти», вищі навчальні заклади на підставі навчальних планів і базової програми мають право конкретизувати та доповнювати її зміст з урахуванням освітньо-кваліфікаційних вимог до спеціалістів.

Разом з цим Міністерства, які мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади, що готують робітників, професійна діяльність котрих здійснюється у специфічних або екстремальних умовах і потребує спеціальної фізкультурної освіти, розробляють і затверджують навчальні програми з фізичного виховання, враховуючи особливості підготовки таких фахівців [4].

Так, відповідно до нормативних документів Міністерства органів внутрішніх справ, спеціальна фізична підготовка майбутніх слідчих органів внутрішніх справ є складовою частиною навчання і передбачає наступні розділи навчального процесу:

- розділи фізичної підготовки (гімнастика, легка атлетика, лижні гонки, плавання, рукопашний бій, подолання смуги перешкод і підйом по штурмовій дробині та ін.);

- контрольні нормативи з фізичної підготовки для чоловіків і жінок.

Що стосується військових юристів, то державні вимоги щодо рівня їх фізичної підготовленості передбачають наявність військової підготовки, а також військового звання офіцера.

Без сумніву, важливіша роль у вирішенні питання щодо підвищення якості підготовки майбутніх юристів відводиться професійно-прикладній фізичній підготовці (ППФП), одним з головних завдань якої виступає цілеспрямований розвиток психофізіологічних якостей, до яких ставляться підвищені вимоги у конкретному виді трудової або навчальної діяльності. У науково-методичній літературі вони називаються «критеріальні», тобто ті, які відносяться до критерію професійної придатності.

Результати ряду досліджень [5; 9] свідчать про те, що урахування специфіки професійної діяльності дозволяє суттєво підвищити якість навчання. Очевидно, що виділення спеціальних груп студентів юридичних вузів відповідно до фаху юридичної професії, урахування індивідуальних особливостей, а також розробка відповідних методик їх фізичного виховання дозволять значно підвищити ефективність підготовки майбутніх спеціалістів. На нашу думку, юридичні спеціальності доцільно розподілити на три специфічні групи: 1) юристи цивільного напрямку діяльності (юрисконсульти); 2) військові юристи (прокурори, слідчі); 3) слідчі (прокуратури, органів внутрішніх справ, служби безпеки). Такий розподіл дозволить

значно ефективніше реалізувати диференційований підхід до навчання.

Щоб зрозуміти перспективи вдосконалення системи фізичного виховання студентів-юристів, необхідно подивитися на неї з точки зору основних позицій теорії функціональних систем П. К. Анохіна. Ця теорія передбачає залучення до рухового акту саме тих підсистем організму людини, які забезпечують нормальну ефективну діяльність.

Аналіз структури професійної діяльності юристів різних фахів показав, що для кожної юридичної спеціалізації існує тільки один оптимальний системоутворюючий чинник, який забезпечує максимальну та надійну реалізацію завдань професійної діяльності у визначений відрізок часу. Так, системоутворюючим чинником функціональної системи професійної діяльності юристів для правоохоронних органів МВС України виступає кінцевий результат, який є різним для специфічної професійної діяльності.

На сучасному етапі у практиці фізичного виховання і спорту широко використовуються різноманітні засоби навчання, які сприятимуть швидкому засвоєнню техніки фізичних вправ та підвищенню рівня розвитку рухових здібностей. Найбільш перспективними у цьому напрямку є технічні засоби термінової інформації. Метод термінової інформації, розроблений В. С. Фарфелем [8], передбачає отримання термінової інформації про параметри рухів з метою їх коректування. Безсумнівно, що використання засобів термінової інформації дозволить значно підвищити якість підготовки студентів.

Таким чином, процес фізичного виховання у вищих юридичних навчальних закладах повинен містити такі специфічні засоби, методи та форми організації навчання, які сприятимуть швидкій та довгостроковій адаптації функціональних систем організму до специфіки майбутньої професійної діяльності.

Висновки:

1. Аналіз змісту традиційної системи фізичного виховання студентів юридичного навчального закладу показав, що традиційна програма, за якою здійснюється підготовка майбутніх юристів, на сьогоднішній день не у повній мірі відповідає сучасним вимогам, не носить системного характеру та не враховує специфічних ознак майбутньої професійної діяльності. Не знаходять свого практичного застосування й передові вітчизняні та закордонні технології навчання, педагогічного та лікарського контролю, професійно-прикладної фізичної підготовки.

2. Результати тривалих досліджень дозволили встановити, що для кожної юридичної спеціалізації існує тільки один оптимальний системоутворюючий чинник, який забезпечує максимальну та надійну реалізацію завдань професійної діяльності. При цьому розподіл студентів на специфічні групи: юристи цивільного напрямку діяльності, юристи-правоохоронці та військові юристи, дозволить вийти на новий, більш якісний рівень професійної підготовки.

3. Для удосконалення процесу фізичної підготовки майбутніх правоохоронців необхідно розробити комплексну систему фізичного виховання з диференційованим підходом до юридичного фаху та використанням сучасних технічних засобів навчання. Дана технологія навчання дозволить значно скоротити терміни соціально-психологічної і фізичної адаптації сту-

дентів до особливостей навчання у вузі та специфіки професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень передбачається провести у напрямку розробки комплексної

системи фізичного виховання юристів правоохоронного напрямку діяльності з диференційованим підходом до юридичного фаху та дослідження її ефективності.

Список використаної літератури:

1. Анохин П. К. Очерки по физиологии функциональных систем / П. К. Анохин. – М. : Медицина, 1975. – 447 с.
2. Бандурка О. М. Юридична деонтологія / О. М. Бандурка, О. Ф. Скакун. – Харків : УВС, 2002. – 336 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Круцевич Т. Ю. Теория и методика физического воспитания / Под ред. Т. Ю. Круцевич, 2008. – Т. 2. – 367 с.
5. Лаврентьев О. М. Удосконалення професійно-прикладної підготовки оперативних працівників правоохоронних органів України (на прикладі податкової міліції): автореф. дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення / О. М. Лаврентьев. – Х. : ХДАФК, 2012. – 20 с.
6. Лапшина Г. Г. Обгрунтування змісту і методики організації самостійних занять – одного із видів професійно орієнтованої фізичної підготовки студентів / Г. Г. Лапшина, Р. Л. Дмитрів // Наука і освіта : наук. – практич. журн. – Одеса : Південний науковий центр НАПН України (серія : Психологія і педагогіка). – 2013. – № 4СХІV. – С. 138–140.
7. Улановский А. Н. Инновационные подходы до организации физического воспитания студентов юридических ВУЗ / А. Н. Улановский, А. П. Карпович, Л. В. Лисовская // Матеріали V Міжнародної електронної науково-практичної конференції «Психологічні, педагогічні і медико-біологічні аспекти фізичного виховання». – Одеса : видавець Букаев Вадим Вікторович, 2014 – С. 116–118.
8. Фарфель В. С. Управление движениями в спорте / В. С. Фарфель. – М. : Физкультура и спорт, 1975. – 208 с.
9. Шевченко О. О., Романчук С. В. Дослідження показників професійно-важливих психологічних якостей курсантів під впливом чинників військово-професійної діяльності / О. О. Шевченко, С. В. Романчук // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2009. – № 4. – С. 11–14.
10. Ярещенко О. А. Пути повышения качества обучения курсантов МВД приемам рукопашного боя / О. А. Ярещенко, А. Т. Маляренко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2012. – №5 (1). – С. 49–52.

Стаття надійшла до редакції: 25.02.2015 р.

Опубліковано: 30.04.2015 р.

Анотация. Миргород Д. А., Коломийцева О. Э. **Состояние и перспективы совершенствования системы физического воспитания правоведов.** **Цель:** изучение состояния и определение перспектив совершенствования системы физического воспитания в высших юридических учебных заведениях. **Материал и методы:** для проведения исследований использовались методы: анализ и обобщение научно-методической литературы, педагогические наблюдения, метод экспертной оценки. **Результаты:** показано, что для каждой юридической специализации существует только один оптимальный системообразующий фактор, который обеспечивает максимальную и надежную реализацию задач профессиональной деятельности в определенный отрезок времени. Так, системообразующим фактором функциональной системы профессиональной деятельности юристов для правоохранительных органов МВД Украины выступает конечный результат, который является различным для специфической профессиональной деятельности. **Выводы:** совершенствование процесса подготовки будущих юристов правоохранительного направления деятельности должно осуществляться в направлении разработки комплексной системы физического воспитания с дифференцированным подходом к специфике юридической профессии и использованием современных технических средств обучения. Данная технология обучения, на наш взгляд, позволит значительно сократить сроки социально-психологической и физической адаптации студентов к особенностям обучения в вузе и специфике профессиональной деятельности.

Ключевые слова: студенты, юридическая направленность подготовки, физическое воспитание, дифференцированный подход.

Abstract. Myrgorod D. A., Kolomyitseva O. **Status and prospects of improvement of physical education of lawyers.** **Purpose:** to examine the condition and prospects of improving the system of physical education in higher legal education. **Material and Methods:** for research methods were used: analysis and synthesis of scientific and methodical literature, teacher observations, the method of expert evaluation. **Results:** it was shown that for every legal specialization, there is only one optimal system factor, which provides maximum and reliable implementation of the tasks of professional activity in a certain period of time. Thus, a factor which the functional system of professional activities of lawyers to law enforcement officials of MIA of Ukraine performs the final result, which is different for specific professional activities. **Conclusions:** improving the process of preparing future lawyers law enforcement activities should be completed as in the direction of developing a comprehensive system of physical education with a graded approach to the specifics of the legal profession and the use of modern means of training. This technology education, in our opinion, will significantly reduce the time of social, psychological and physical adaptation to the characteristics of the students training in high school and the specific professional activity.

Keywords: students, legal orientation training, physical education, differentiated approach.

References:

1. Anokhin P. K. Ocherki po fiziologii funktsionalnykh sistem [Essays on the physiology of functional systems], Moscow, 1975, 447 p. (rus)
2. Bandurka O. M., Skakun O. F. Yuridichna deontologiya [Legal ethics], Kharkiv, 2002, 336 p. (ukr)
3. Zakon Ukrainy «Pro vishchu osvitu» [Law of Ukraine "On Higher Education"], Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (ukr)
4. Krutsevich T. Yu. Teoriya i metodika fizicheskogo vospitaniya [Theory and Methodology of Physical Education], 2008, vol. 2, 367 p. (rus)
5. Lavrentev O. M. Udoskonalennya profesijno-prikladnoi pidgotovki operativnikh pratsivnikiv pravookhoronnikh organiv Ukraini (na prikladi podatkovoi militsii) : avtoref. dis. kand. nauk z fiz. vikhovannya i sportu [Professional and applied hoc law enforcement Ukraine (for example, tax police) : PhD thesis], Kharkiv, 2012, 20 p. (ukr)
6. Lapshina G. G., Dmitriv R. L. Nauka i osvita [Science and education], Odessa, 2013, vol. 4СХІV, p. 138–140. (ukr)
7. Ulanovskiy A. N., Karpovich A. P., Lisovskaya L. V. Materiali V Mizhnarodnoi yelektronnoi naukovo-praktichnoi konferentsii «Psikhologichni, pedagogichni i mediko-biologichni aspekti fizichnogo vikhovannya» [Materials V International electronic scientific conference "psychological, educational and medical-biological aspects of physical education"], Odessa, 2014, p. 116–118. (ukr)
8. Farfel V. S. Upravleniye dvizheniyami v sporte [Management Movement in dispute], Moscow, 1975, 208 p. (rus)
9. Shevchenko O. O., Romanchuk S. V. Slobozans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhanskyi science and sport bulletin], Kharkiv,

2009, vol. 4, p. 11–14. (ukr)

10. Yareshchenko O. A., Malyarenko A. T. Slobozans'kij nauk. -sport. visn. [Slobozhanskyi science and sport bulletin], Kharkiv, 2012, vol. 5 (1), p. 49–52. (rus)

Received: 25.02.2015.

Published: 30.04.2015.

Миргород Діана Олексіївна: к. фіз. вих., доцент; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого: вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61000, Україна.

Миргород Диана Алексеевна: к. физ. восп., доцент; Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого: ул. Пушкинская, 77, г. Харьков, 61000, Украина.

Diana Myrgorod: PhD (Physical Education and Sport), Associate Professor; Yaroslav the Wise National law university: street Pushkinskaya, 77, Kharkov, 61023, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-0599-031X

E-mail: Diamir009@gmail.com

Коломійцева Ольга Едуардівна: к. фіз. вих., доцент; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого: вул. Динамівська, 4, м. Харків, 61023, Україна.

Коломийцева Ольга Эдуардовна: к. физ. восп., доцент; Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого: ул. Динамовская, 4, г. Харьков, 61023, Украина.

Olga Kolomyitseva: PhD (Physical Education and Sport), Associate Professor; Yaroslav the Wise National law university: street Dynamo, 4, Kharkov, 61023, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0003-4463-5027

E-mail: olga86-76@mail.ru

Бібліографічний опис статті:

Миргород Д. О. Стан та перспективи удосконалення системи фізичного виховання правознавців / Д. О. Миргород, О. Е. Коломійцева // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2015. – № 2(46). – С. 124–127. – dx.doi.org/10.15391/snsv.2015-2.024

